

Петро ФЕДОРИШИН
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ЯК РОБІНЗОН КРУЗО В МОНАСТІР ЗАБРІВ

Нові сторінки до історії греко-католицького монастиря оо. Василиян у Чорткові

Який стосунок має герой роману англійського письменника Даніеля Дефо до Чорткова? Спочатку з'ясуємо, про який монастир йдеться, а вже потім – як всесвітньо відомий моряк з англійського Йорка, що потрапив на безлюдний острів і зумів там в самотності дати собі раду й прожити цілих двадцять вісім років, до Чорткова примандрував та в монастир забрів. Мова йде про греко-католицький монастир оо. Василиян, що розташований на виступі гори колись званої Кульчицького, а згодом «Калічівкою». Видерлася на узвишшя ця дерев'яна душпастирська обитель з кількома монахами та й глянула зверхньо на Чортків. Усе як на долоні: і мирська суєта, і настірлива потреба духовності. Відбулося це в першій половині XVII ст., точна дата невідома. Зате знаємо, що монастир існував уже до 1676 р. Бо того року велика пожежа охопила Чортків – так турки мстилися містянам за нещодавно порізаний косами і сокирами чамбул¹. Серед згорілих у Чорткові споруд числиться і монастир оо. Василиян. Але віряни святиню швидко відновили.

Дослідник минулого нашого краю Теофіль Коструба, який 1930 р. видав матеріали до історії цього монастиря², говорить, що монашу обитель фундовано на початку XVII ст. При цьому він цитує привілей Стефана Потоцького від 20 лютого 1722 р., наданий Чортківському монастиреві оо. Василиян: *«Йдучи в тій мірі шляхом предків моїх, тут же до наміру фундатора Монастиря Чортківського власною стосуючись волею, Преподобному Отцю Ісихієму Корніцькому Ігуменові і цілому заповіді Святого Василія Монастиря Чортківського згромадженню при тій же Церкві, під назвою Присвятої Тройці, тепер і на потім будучим, зручності... [дарую]»*.

На цій підставі Т. Коструба робить висновок, що, очевидно, монастир був заснований дідом Стефана Потоцького – Стефаном, адже мова йде «про шлях предків моїх». Але це помилкове твердження дослідника. Бо відомо, що дід Стефана Потоцького, Стефан, володів Чортковом де-факто у 1618-1624 рр., а де-юре сім'я Потоцьких відсудила місто тільки в 1632 р., і воно на законних правах стало належати дружині Стефана Марії Могілянці. Отже, Стефан Потоцький хоч і був реальним власником, але привілей на фундацію не міг дати (Стефан Потоцький помер у 1631 р.).

¹ Чамбул – мобільний загін татарської кінноти.

² Коструба Т. Матеріали. Неіснуючий монастир оо. Василиян у Чорткові // Матеріали зберігаються у Львівській національній науковій бібліотеці України ім. В. Стефаніка і містять надання С. Потоцького польською і латинською мовами. Українською вони друкуються вперше в цій статті із незначним скороченням. Переклад цього документа та інших цитованих польськомовних текстів – автора.

Найімовірніше, його дружина і фундувала монастир оо. Василян: Марія Могилянка дуже добре ставилася до вірян східного обряду.

Назву «Калічівка» місцевість отримала від слова «каліка». Такими були більшість жебраків, що їм Потоцькі дозволили організовуватися в цій місцині. У цілому жебраки Чорткова мали власне досить багате цехове об'єднання.

Зрозуміло, що після руйнації 1676 р. монастир ледь животів. Підноситись і міцно ставати на ноги він починає десь у 20-х роках XVIII ст., після наданих йому власником Чорткова Стефаном Потоцьким привілеїв та припинення османських нападів. До того монаша обитель почувалася невпевнено, про що свідчить «Ревізія ігуменів»: *«1724 року монастир не був самостійним, а належав до ігумена із Краснопуці. Монахів було в ньому, уже разом з ігуменом, – п'ять».*

Зібрані і систематизовані вістки про нього знаходимо у праці М. Коссака «Короткий погляд на монастирі й монашество руське», надрукованій у книзі «Шемитазмъ провинції св. Спасителя Чина св. Василя Великого въ Галиції» (Львів, 1867). Звідти дізнаємося, що *«1724 року в чортківському монастирі з церквою Св. Тройці було п'ять монахів з ігуменом о. Атанасієм Корницьким».*

Мабуть, бідував монастир на початках, позаяк ніякими дібрами не володів. У той час і надалі у ньому ніколи не було більше чотирьох-п'яти монахів. Сил не так багато, аби доробитися власною фізичною працею до якихось статків, та й ще при цьому дочинно виконувати свою основну місію – доносити слово Боже до пастви.

Маєтковий стан значно поліпшився завдяки щедрості Стефана Потоцького, який 20 лютого 1722 р. видав привілей монастиреві оо. Василян. (До речі, власник міста своїми грамотами у 20-х роках XVIII ст. обдарував чимало релігійних і міських громад Чорткова). У ньому надає на вічну власність поле з точно означеними межами, дозволяє монахам безоплатно молоти в його млинах, але тільки на монастирські потреби. Також поручає монастиреві опіку над жебраками з «Калічівки», що опинилися тепер на монастирській території; вони натомість мають сповняти церковні послуги в монастирській церкві Св. Тройці. Водночас наклав на монахів обов'язок – раз на тиждень служити за нього Літургію, а також щоденно згадувати його і родину при Безкровній Жертві. Надання те одразу ж, за згодою Потоцького, о. Корницький зареєстрував у Тереховлі. Ось його текст:

**Надання Степана Потоцького чортківському монастирю оо. Василян
з д. 20 лютого 1722 року**

Стефан Александер з Потока на Чорткові, Полонній і Мацейовичах Потоцький, Референдар Коронний, Полковник Військ Його Королівської Моці і Речі Посполитої. Всім загалом і кожному зокрема, кому про те тепер і на потім знати буде належало відомо чинно. Що я, як всяке моє старання, вчинки і ціле життя за благословенням Найвищого всіх речей Творця для хвали Його святої чинити прагну, так для більшої її у дібрах моїх через щоденне монаших осіб молитовних співів помноження, йдучи в тій мірі тором Спадкодавців моїх, тут же до наміру фундатора Монастиря Чортківського власною стосуючись волею, Преподобному Отцю Ісихієму Корницькому Ігуменові і цілому законів Святого Василя Монастиря Чортківського згромадженню при тій же Церкві, під назвою Пресвятої Тройці

...тепер і на потім будучим, ґрунти певні в дібрах дідичних Чорткові, у Воеводстві Руському, Землі Галицькій, Повіті Тереховлянським розташованих – відписую, це є поле за монастирем навкруги, починаючи знизу від місця, де ставок і город від фігури до ріки Серету в давні часи в ріг гори лежали і тепер лежать, по праву руку дороги з міста Чорткова і з замку від Колиндян йдучий витягнутий аж до дороги, що йде від Старого Чорткова до Гадинківців, де хрест камінний стоїть, а до того хреста до дороги згаданої гадинковецької, а звідти йдучи до Старого Чорткова дорогою (польовою?) по праву руку аж до мосту, що на ріці Серет, за корчмою старою чортківською, так ниву поля мурованого названу від Гадинківців, яку раніше Іван Нив'як, підданий мій з Чорткова, заживав, та нива вздовж починається від дороги

гадинківської, закінчується при окопі з краю діброви. Вишир же починається з однієї сторони від поля того ж Івана Гаврака, з другої сторони закінчується при полі Мацка Ганчара. А та нива межами, кіпцями, хрестами там же виставленими, є позначена. Перший кіпець і хрест, на ньому вкопаний, при межі Нівракового поля, навпроти могилки; звідти йде межа коло дубів, на розі лісу стоячих, аж до дороги гадинківської; там же другий кіпець, на ньому хрест вкопаний; третій кіпець, на ньому хрест вкопаний, на середині межі від поля Мацка Ганчара. Тут же сіножать, розташована над рікою Серетом до Угринова, що починається від гори Скалки і від Серету, аж до межі старочортківської, сіножаті діленої, на котрій хрести для знаків виставлені. При тому полі над тією сіножаттю лежать, також хрестами позначені, аж до межі вишир аж до дороги з Чорткова до Угриня йдучої, зі всіма полями, пастівниками, лісами, хворостами, садами, котрі в згаданих ґрунтах знаходяться можуть, вічними часами даю, дарую і записую і до згаданого Монастиря долучаю, також впровадження в ті ж самі згадані ґрунти і їх вільного назавжди вживання від нині допускаю. А допущеної жодним способом і з Сукцесорами [правонаступниками] моїми не перешкоджати зобов'язуюся. При тім же зараз так Преподобного Отця Ігумена, так і після нього наступних, і ціле згромадження, аби за душі Предків моїх і фундаторів своїх, за мене також, дружину і потомство наше, Месу Святу раз на тиждень завжди відправляли, і при щоденній Жертві Святій не забували, зобов'язую. А що під горою монастирською над Серетом убогі діди мешкають, за дозволом моїм побудувалися і там мешкають, котре їхнє гніздо Калічівкою названо, тож раджу тому ж Преподобному Отцю Ігуменові, аби мав над ними дозор, а вони належати будуть повинні до послуг церковних. Дозволю при тім, аби під час храмового празника на свято тільки Тройці Святої, в той тільки день один, вільний був трактир [господа] при Монастирі, так Християнам, як і Євреям, на всілякі трунки, не тільки самим орендарям. А до того тому ж Монастирю придаю вільні в млинах чортківських мелення на обхід тільки монастирський чергою в кожному млині, без перешкоди однак замкової і орендаторської та інтересування до інтрати якої.

Котру то повну вище виражену волю мою для ліпшої віри, ваги і пам'яті при звичайній печаті рукою моєю власною підписую і це до Актів Гродських Теробовлянських подати Преподобному Отцеві Ігуменові дозволяю...

Діялося в Замку Чортківському,
20 лютого 1722 року

У 30–60-х роках XVIII ст. монастир уже існував безбідно, виконуючи свою душпастирську місію, та мав голос на генеральній конгрегації. Окремі монахи обителі обслуговували парафії у Чорткові та найближчих селах. Наприклад, у селі Біле полишили свої підписи в тамтешніх метрикальних книгах ієромонах Наркис чину святого Василя Великого (монастиря Чортківського, «казнодей») (червень 1761 р.), Філярет ЧСВВ мон. ч. (жовтень 1761 р.), Серапіон ЧСВВ мон. ч. (жовтень 1762 р.), Партеній Лотушкевич, ЧСВВ мон. ч. (лютий 1767 р.).

У 1730 р. ігуменував у Чорткові о. Йозеф Брилинський. Пізнішими ігуменами монастиря були о. Лонгін Василевич і о. Онуфрій Кжижановський (1778-1779 рр.). Рукописи чортківського монастиря згадують про вчинені для монастиря записи, які зробили: Марцін Александрович (1752), Йоахім Потоцький (1756 і 1763), Микола Потоцький, Станіслав Костка-Садовський (1755 і 1778), Адам Недзельський (1757), Феодор Щерба (1763) і Яків Родке (1778).

Невеличку кількість монахів – чотири – нараховував монастир і в 1774 р. Одним з них був 52-літній ігумен того часу о. Лонгін Василевич. У 1776 році сподівався монастир примножити своє добро: сам протоігумен ЧСВВ о. Братковський старався, щоби знести монастир у Лукавиці, а майно передати Чортківському монастиреві. Обитель у Лукавиці справді знесли, та гроші не пішли в Чортків: «розчинилися» по дорозі, може, були потрібніші в іншому місці. До того ж у повітрі вже витали закони іншої влади – австрійської, що тихо з'явилася в місті 1772 р.

П'ять монахів у Чортківському монастирі називає *Catalogus Monasteriorum OSBM* на сторінці 1776 / 7: ігумена Л. Василевича, отців Йосафата Ленкевича, Герасима Левицького, Максиміліана Хіцевича і брата Пахомія Гірського. 12 січня 1782 р. цар Йосиф II видає ухвалу про ліквідацію монастирів та кляшторів, при яких не було шкіл, які не займалися науковою діяльністю, не доглядали хворих. Цінне майно духовних святить опинилося в розпорядженні благодійного фонду, а згодом потрапило на аукціонні розпродажі. Старовинні церковні речі, образи, іконостаси, землі часто-густо йшли із молотка майже задарма. На жаль, згідно з цим декретом були ліквідовані монастирські книгозбірні, які містили багато рідкісних кирилических рукописів. Чимало з них згодом було продано крамницям «за безцінь на опакування».

У 1783 р. над чортківською обителлю, яка не відповідала царським вимогам, також нависла загроза касати. Серед монахів поширювалися погані чутки, вовтузилися ще гірші передчуття, однак треба було змиритися із долею. Бодай би врятувати монастирське добро. Тому у Львові на нараді ігуменів, скликаних 23 червня 1783 р., вирішено звернутися до царя із проською, аби з тих монастирів, що мають бути знесені, Чортківський залишити й прилучити до якогось іншого. Так було б урятоване добро чортківського згромадження для чину. Та царю було не до того. Він мав значно важливіші клопоти. Треба було закінчити поділ польських земель. Тому влада не задовольнилася проською. Справа щодо ліквідації обителі лише трохи відтягнулася. 8 вересня 1787 р. відновили план знесення 42 монастирів, у тому числі Чортківського. Дні його добігали кінця. Тоді вийшло розпорядження протоігумена ЧСВВ о. Братковського описати монастирський бібліотечний книжковий інвентар і запропонувати залицькому Крайсамтові передати книги якійсь публічній бібліотеці. Ігумен Чортківського монастиря о. Онуфрій Кжижановський 24 липня 1788 р. підписує перелік книжкового фонду, готового до передачі, та обрахунок вартості майна обителі. Цей документ стає злим вісцунном знесення монастиря.

У переліку монастирської бібліотеки «руські книги»: Патерики (життєписи і повчання святих отців Церкви), учительні Євангелія (збірники проповідей на весь рік на теми євангельських притч (рукописні), Пролог (зведені повчальні життя святих та повчальні слова Василя Великого), інші книги цього ряду. Із світських – одна єдина, і то польською мовою: «Пригоди Робінзона Крузо» Данієля Дефо³.

Що робив Робінзон Крузо в монастирі оо. Василіян у Чорткові? Чи то монахи вчилися із ним польської мови, а чи залюбували безсмертний образ Робінзона, який давав собі раду за будь-яких обставин? А може, моряк з далекого Йорка служив для них певним символом, людиною, що перебивалася на безлюдді, хоч довкруг буяло життя і природа? Відповіді на ці запитання так і залишаться таємницею. Книжку, до почорніння зачитану, видану автором у 1719 р. і перевидану у Кракові польською мовою 1751 р., було доправлено в архів Львівського університету. Разом із нею потрапили туди й релігійні книги та монастирські архівні матеріали. Первинні ж згоріли під час пожежі 1676 р.

А ось доля мистецького шедеву, дуже важливого елементу духовності та складової церковного іконостаса із чортківського монастиря о.о. Василіян поки що не з'ясована. Мова йде про ікону Ченстоховської Божої Матері⁴.

³ Ludwik Finkel, Stanisaw Starzyski. *Historya Uniwersytetu lwowskiego*. – 1894. – S.121.

⁴ Ченстоховська ікона Божої Матері, або Белзька ікона Божої Матері, – це чудотворна ікона Богородиці, написана, за переказами, євангелістом Лукою в Єрусалимі на кришці стола Святого Сімейства, у Сіонській світлиці. Нині зберігається в монастирі паулінів Ясна Гора, розташованому в польському місті Ченстохова.

Ця ікона – одна з найбільш відомих і шанованих святинь Польщі й Центральної Європи. Шанується однаково як католиками, так і православними, а також старообрядцями (переважно тими, які живуть у Польщі). Вона також згадується в піснях українських лірників.

Через темний відтінок обличчя її ще називають «Чорною Мадонною». На іконі зображений Христос, Який сидить на руках Богородиці; правою рукою Він благословляє, а лівою – тримає книгу. На обличчі Богородиці порізи: версії їх отримання різняться.

Образ був придбаний для церкви Св. Тройці фундацією Александровичів та групою місцевих меценатів. Після знесення монастиря, як дізнаємося з листів управителя дбір чортківських від сім'ї Потоцьких-Садовських Яна Гембіцького, за володіння іконою розгорнулися серйозні дискусії між любителями старовини та духовних реліквій. У листі Яна Гембіцького від 2 квітня 1792 р. до Францішки Потоцької-Садовської, після рядків про продукти, які управитель надсилає пані (хіба це не найважливіше для панського двору!), знаходимо цікавішу інформацію (збережено правопис оригіналу. – Авт.):

«...Донесенням зі Львова окремо повідомляю, але це страшні речі. Монастир Чортківський уже знесений, срібла, апарати, дзвони до каси одіслано, інше спорядження монастиря зліцтовано [продано на торгах. – Авт.]. Ксьондз Ex Superior [колишній – Авт.] у мене буде сидіти впродовж свята, я упросив його – але що ти собі, Ясновельможна Пані, зичила, те є у мене вже в руках – а це образ Матері Божої, як традиція Ласкавої. Але це щастя, що Зубрицької не було, котра однак зі Станіслава писала до своїх, щоб за всякі гроші, хоч би й найбільше коштувало, дістати того образа, але ще на ті речі нема диспозиції [розпорядження – Авт.] ліцитування [продажу з аукціону. – Авт.], а друге, що ту комісію експедирував Вельмишановний Чернік, чоловік у цілій Галиції над усіх найсправедливіший. Цей [Чернік] дав мені спосіб, бо oprіч пані Зубрицької жадали цього образа Вахмістерські дарувачі й інші, але я всіх випередив, подавши ноти до Комісії, що віктар мені до угринської парафії потрібний, просячи, аби я його взяв і згідно такси [тарифу, розцінок. – Авт.] заплатив. Отож, тим способом я взяв, але разом і деїсус [головна частина іконостаса. – Авт.] мушу заплатити, а віктар великий за 4, – а більше за деїсус: але то не знаю, чи мені повернут квоту. Але не турбуюся, бо Матір Божя зі своєї ласки, коли захоче, нагородить мені це з іншої сторони.

Привезу я його [образ] з собою, але від Ясновельможної Пані я обіцяв Вельмишановному Чернікові камізельку Вашої, Пані роботи, і здається мені, що Ясновельможна Пані за Матір Божу кошту на камізельку шкодувати не будеш. Дуже красивий образ власне Ченстоховський, тільки срібні корони з Неї і з Сина зняті.

На руських землях появу цієї ікони, визнаної за чудотворну, джерела фіксують під другою половиною XII ст. За яких саме обставин, не уточнюється, але перед тим ікона ніби побувала в Болгарії, Моравії і Чехії. У другій половині XIII ст. король Русі Лев Данилович (1228-1301), син короля Данила, привіз її до міста Белза і з великою честю помістив у місцевому замку під опікою православного духовенства. Після припинення галицької династії Рюриковичів рештки Руського королівства займають за династичним правом успадкування споріднені з ними польські Пясти. У 1382 р. (за іншими даними – в 1377 р.) сілезький князь Владислав Опольський, який на той час управляв Галичиною, перевіз ікону з Белза спочатку до Львова, а потім до заснованого ним у 1352 р. Ясногорського монастиря отців паулінів у Ченстохові. З того часу Богородиця Белзька стала називатися Богородицею Ченстоховською.

Переказ повідомляє, що коли монголи вдерлися на Русь і обложили замок Белз, князь Владислав, сподіваючись на допомогу Божої Матері, виніс святиню з церкви і поставив на міській стіні. Пронизаний ворожою стрілою чудотворний образ зберіг назавжди сліди минулої крові. Згубна мла, що спустилася тоді на вороже військо, примусила його зняти облогу замку й віддалитися в свої межі. Тоді Заступниця Небесна, з'явившись князеві уві сні, повеліла перенести чудотворну ікону на Ясну Гору Ченстоховську.

На початку XV ст. Ясногорська обитель була пограбована гуситами. За однією з легенд, забравши всі монастирські скарби, вони хотіли викрасти й чудотворний образ, але невидима сила утримувала коней і віз зі святинєю не рушив з місця. У люті один з грабіжників скинув святу ікону на землю, а інший ударив шаблею по обличчю. Тут же справедлива кара спіткала всіх: першого розірвало на частини, у другого відсохла рука, інші впали як мертві або були уражені сліпотою.

За іншою версією, яку наводить відомий польський хроніст Ян Длугош, це зробили в 1430 р. шляхтичі Якуб Надобний герба Дзялоша і Ян Куропатва герба Сренява, котрі, аби вилізти з боргів, викрали коштовності з монастиря, в тому числі здерли коштовний оклад з ікони, а потім пробили її мечем наскрізь, аби зіпхнути свій злочин на чехів. З того часу на багатьох копіях Діву Марію зображають із двома шрамами на правій щоці.

До Ченстоховської Богородиці звертаються за допомогою від випадків, інфекційних хвороб, ран (вогнестрільних і від холодної зброї), глухоти й німоти. Митці звертаються до неї за натхненням.

День вшанування ікони в католиків – 26 серпня – був затверджений лише в 1931 р. папою Пієм XI. У православних Богородицю Ченстоховську вшановують 19 березня і 9 вересня.

Але камізілку добре було б аби я, будучи у Побережжі [село Тисменицького району на Івано-Франківщині. – Авт.], привіз йому. І ще В. Чернік з ад'юнктом кутської дирекції закінчують, завтра на ніч можуть бути у мене, коштує це завжди [їхнє перебування], але щасливі ми були б, якби такі всі були, мило прийняті»⁵.

Та на цьому суперечки за образ із Калічівської церкви не припинилися. Пани і далі чубилися між собою. Садовські-Потоцькі, що з покоління у покоління збирали старовину, не могли упустити нагоди покласти до своєї родинної колекції ще один раритет.

«Прислала до мене пані Зубрицька запитання, – читаємо у наступному листі Яна Гембіцького до Францішки Потоцької, – по якому праву я взяв образ Матінки Божої зі знесеного василіанського монастиря, оскільки не тільки в тому монастирі є фундація Александровичів, але навіть той образ давніше з її фамілії є даний до того монастиря, отже, справедливо без процесу щоб я віддав їй. Коротко я їй відповів, що за тим самим правом я взяв, за яким і монарх узяв фондуи [фонд, капітал – авт.] Александровичів, а тим самим жадання її ніколи не збудеться»⁶.

Нарешті у третьому листі до Францішки Потоцької згаданий Ян Гембіцький пише про образ, який він привезе, незважаючи на великі труднощі. Звичайно, усім словам управителя чортківських дібр не треба вірити. Бо цей шановний добродій, як свідчать інші його листи, часто-густо перебільшував свою роль у вирішенні справ Садовських-Потоцьких. Мабуть, задля посадової перспективи. Чи із власного гонору?

«Образ Матки Божої з собою привезу, але що мені та сліпа баба [очевидно, пані Зубрицька. – Авт.] за штуки утинає через злість, що образа дістати не могла! Намовила Вельмишановних Вахмістерських, а ці стадловство [подружня пара, «супружники» – книжний жарт. – Авт.], щоб до циркула подали, аби в цілості вітвар по знесеному монастирю до церкви в Летичеві взяли. Отож, випав мені мандат, аби віддати в цілості [той вітвар], тому що тамтешнє панство і громада більше на таксу (тариф, вартість, оплата. прим. авт.) заплатити офіруються [жертвують. – Авт.]. Але натрапили на свого, бо будучи тут Вельмишановний Чернік тим більше так мені зарадив, що цілком задум і проект провалиться, що тим більше гризти їх буде. Але нагадую Ясновельможній Пані про камізілку для Вельмишановного Черніка»⁷.

Подальша доля ікони невідома. У списку «предметів мистецького промислу, які Міський промисловий музей у Львові отримав дня 14 травня 1891 р. як депозит спадкової маси с. п. Героніма Садовського в думку рескр. В. С. К. Намісництва з 25 квітня 1891 р. L 23.393», вона ще є⁸. А далі відомості про неї губляться в численних польських та радянських облікових картках.

Недовго проіснував монастир оо. Василіян у Чорткові після згаданих подій – лише чотири роки. У 1792 р. його знесли, а землі, що рівно 70 літ тому надав Потоцький «на вічні часи для сього монастиря», щоби молилися за душу його і його родину, перейшли у власність Stiftungsfond (німецького благодійного фонду). Згодом, у 1802 р., угіддя було продане Йосипові Мрочинському за 4920 флоринів. І цей власник мав уже право «на вічні часи» любоватися тим полем. Він і потомки його. Мабуть, за душу Потоцького пан Мрочинський не змовив жодного «Отченашу». Він же купив землю за власні гроші в державного «юридичного власника». У вдячності пана Мрочинського свого часу засумнівався Теофіль Коструба. І, думаємо, мав рацію.

У 1912 р. на місці Чортківського монастиря замість дерев'яних хрестів, які були поставлені у 1792 р., звели три кам'яні. Такою була традиція: увіковічень зруйнованих святить. Але згодом уже й місцеві жителі не пригадували, де стояв монастир, «що його

⁵ List Gkbickiego Jana do Franciszki z Potockich Sadowskiej. – 2 kwietnia 1792 // Papiery majątkowe i rodzinne Potockich i Sadowskich. – Zakład Narodowy im. Ossolickich. – Wrocław.

⁶ List Gkbickiego Jana do Franciszki z Potockich Sadowskiej. – 6 maja 1792 // Papiery majątkowe i rodzinne Potockich i Sadowskich. – Zakład Narodowy im. Ossolickich. – Wrocław.

⁷ List Gkbickiego Jana do Franciszki z Potockich Sadowskiej. – 19 maja 1792 // Papiery majątkowe i rodzinne Potockich i Sadowskich. – Zakład Narodowy im. Ossolickich. – Wrocław.

⁸ Відділ рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника.

цісар скасував». Час, якщо він деформований ідеологічною вм'ятиною та дефіцитом духовності, є безжалювим.

Здавалося, що історія монашої обителі канула в Лету, та...

* * *

Піднявшись на узвишся і хазайновито прикрившись пагорбом од прохолодних Серетових вітрів, вони розвернули в усі сторони людської суєти свої устремління. Через понад два століття на Калічівському горбі, що нині став уже вулицею Чорткова, знову постала церква і виростає монастир оо. Василіян. Щоби глядіти згори на мирську будність і нести до людей християнську духовність. Піти дорогою далеких предків. Правда, щоби відродити дух прадавніх святинь і воскресити традицію, чи не варто було відновити і назву старої дерев'яної церкви Св. Тройці, що стояла на цьому місці багато літ тому?

Невеличка церква Преображення Господа Ісуса Христа (УГКЦ) у провулку Копичинецької, 5 в Чорткові, у мікрорайоні, який у народі і досі звать «Калічівкою», розташована неподалік монастиря, що споруджується.

Парафія – наймолодша в районному центрі. Співслужитель храму, о. Захарій Слободян розповідає, що їхню святиню звели 2007 р.: *«Ми тут є наймолодшою греко-католицькою громадою. У Чорткові є римо-католики, три православні громади і шість греко-католицьких. Наша громада утворена найпізніше»*. При церкві мешкають отці-василіяни, тому монаше правило зобов'язує їх до певного розпорядку дня, відправ і молитов. Поруч із церквою зводять монастир. Він розташується не так далеко від давнього, але з такою ж місцією. У дворі, праворуч храму, встановлено скульптуру Богородиці на кованому «балкончику». То фігура Фатімської Матері Божої з дітьми-пастушками, яким Вона явилася. *«Це пожертва від португальських заробітчан, – коментує о. Захарій. – Гнані тяжкою економічною обстановкою, українці пороз'їжджалися по всьому світу, але рідна земля повсякчас вертає їх додому. Віриться, що міне ще трохи часу і до нас приїжджатимуть люди з-за кордону на високооплачувані роботи. За рахунок пожертв ми закупили найцінніші церковні речі, а нині зводимо монашу обитель, інші господарські споруди.*

Щодня у травні ми молимося тут, біля неї, прославляємо Матір Божу. Бо є таке набожество, як маївки, від слова «май» – церковнослов'янської назви травня».

Із часу заснування громади настоятелями тут були отці Роман Шелепко, Андрій Лемчук, Йосафат Вороцянка, Анастасій Панькевич. Нині настоятелем є отець Венедикт Деркач.

Мине ще трохи часу, і монаша обитель, як і колись, багато літ назад, оживе у цій місцині, відтворить традиції, зігріє людей Божим словом святих отців та монахів-василіян.